

Princíp prednosti práva Európskej únie – výhody a nevýhody

Abstrakt: Cieľom predkladanej práce je systematická analýza inštitútu prednosti práva Európskej únie (EÚ) v kontexte jej pozitív a negatív. Po všeobecnej charakteristike prednosti európskeho práva autor v texte za použitia judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (SD EÚ), reakcií vybraných členských štátov na túto judikatúru a citovanej domácej a zahraničnej akademickej spisby predkladá argumentáciu, ktorou sa pokúša demonštrovať komplexnosť analyzovaného inštitútu a poukázať na neexistenciu uzavretého výpočtu výhod, resp. nevýhod prednosti práva EÚ. V závere diela autor prehľadne sumarizuje zistené skutočnosti.

Kľúčové slová: Európska únia, prednosť a nadradenosť práva EÚ, pozitíva a negatíva prednosti práva EÚ.

1. Prednosť práva EÚ ako základná vlastnosť právneho poriadku EÚ

Európska únia ako entita *sui generis* prešla od čias svojho založenia dlhým vývojom, počas ktorého sa musela vysporiadať nielen s tvorbou svojho inštitucionálneho rámca, ale aj svojho autonómneho právneho poriadku a systému jeho aplikácie. Pomysleným „hnacím motorom“ už od čias európskej integrácie a orgánom, ktorý tento právny poriadok prostredníctvom interpretácie práva dotváral (a napomáhal jeho upevneniu), bol od svojho vytvorenia Európsky súdny dvor (ESD, dnes Súdny dvor Európskej únie). Dodnes je to práve SD EÚ, ktorý má právomoc interpretovať právo EÚ a umocňovať tak jeho jednotnú aplikáciu vo všetkých členských štátoch. Na prvý pohľad by sa zdalo, že základná vlastnosť úniového práva (t. j. prednosť, resp. nadradenosť) bude explicitne vyjadrená priamo v texte zakladajúcich zmlúv. Na rozdiel od neratifikovanej Zmluvy o Ústave pre Európu (ktorá mala prednosť úniového práva zakotviť výslovne, a to v Čl. I-6), v rámci celého textu ZFEÚ nenachádzame výslovnú formuláciu, ktorá by vlastnosť prednosti deklarovala. Kvázi výnimku predstavujú Čl. 4 ZFEÚ hovoriaci o právomociach EÚ a Čl. 288 ZFEÚ pojednávajúci o priamej uplatniteľnosti nariadení. Ako však vhodne dodávajú M. Siman a M. Slašťan, riešenie prednosti práva EÚ je obsiahnuté aj vo Vyhlásení č. 17 o prednosti pripojenému k Záverečnému aktu medzivládnej konferencie, ktorá prijala Lisabonskú zmluvu, kde sa uvádza, že „(...) zmluvy a právo prijaté Úniou majú na základe zmlúv prednosť pred právom členských štátov (...)“, ako aj v stanovisku Právneho servisu Rady z 22. júna 2007, ktoré stanovuje, že „skutočnosť, že zásada prednosti nebude uvedená v budúcej zmluve, žiadnym spôsobom nemení existenciu tejto zásady ani existujúcu judikatúru Súdneho dvora.“ (Siman, Slašťan, 2012).

Na tomto mieste načrtujeme stručný vývoj inštitútu prednosti práva EÚ v rozhodovacej činnosti SD EÚ. Prvé rozhodnutie, v ktorom sa SD EÚ pokúšal o zadefinovanie charakteru práva Únie (vtedy Spoločenstva) bolo rozhodnutie vo veci *Van Gend & Loos* (26/62 z 5. februára 1963). Presnejším rozhodnutím, ktoré sa zároveň venuje aj samotnej prednosti úniového práva je rozsudok vo veci *Costa p. E.N.E.L.* (6/64 z 15. júla 1964, ECLI:EU:C:1964:66), v odôvodnení ktorého sa uvádza, že zakladajúca zmluva (t. j. Zmluva o založení ES) „vytvorila vlastný právny poriadok, (...) ktorý sa stal neoddeliteľnou súčasťou právnych poriadkov členských štátov, a ktorý sú vnútroštátne súdy povinné aplikovať.“ Za ustanovenie, ktoré zakladá prednosť práva Spoločenstva (dnes EÚ) bol v tomto rozhodnutí označený Čl. 189 Zmluvy o založení ES (dnes Čl. 288 ZFEÚ), ktorý hovorí o záväznosti a priamej aplikovateľnosti nariadení v každom členskom štáte. Siman a Slašťan za dôvod, pre ktorý je potrebné prijať prednosť úniového práva považujú aj skutočnosť, že „vykonateľnosť úniového práva nemôže byť v každom členskom štáte rozdielna a závisieť od neskorších vnútroštátnych právnych predpisov (...).“ (Siman, Slašťan, 2012, s. 389). Ďalším z rozhodnutí je rozsudok vo veci *Internationale Handelsgesellschaft* (C-11/70 z 11. decembra 1970, ECLI:EU:C:1970:114), ktorý v bode 3 odôvodnenia hovorí, že „jednotnosť a účinnosť komunitárneho práva by bola ohrozená, ak by sme sa pri posudzovaní platnosti aktov inštitúcií Spoločenstiev odvolávali na pravidlá a zásady vnútroštátneho práva. (...) právu, ktoré má pôvod v zmluve, teda v autonómnom prameni práva, nemôžu pre túto jeho vlastnosť predchádzať žiadne iné vnútroštátne právne predpisy (...).“ Analyzovanému inštitútu sa venoval aj rozsudok vo veci *Simmenthal II* (C-106/77 z 9. marca 1978, ECLI:EU:C:1978:49), ktorý v bode 14 odôvodnenia stanovil, že „priama uplatniteľnosť (...) znamená, že predpisy práva Spoločenstva musia byť plne účinné a aplikovateľné jednotným spôsobom vo všetkých členských štátoch odo dňa nadobudnutia účinnosti a počas celej doby trvania ich platnosti.“

Zo všetkých vyššie uvedených rozhodnutí SD EÚ možno vyabstrahovať záver, že hoci je prednosť práva EÚ v zmluvách zakotvená len implicitne, ide o tzv. absolútnu prednosť (angl. *absolute supremacy*), tzn., že prednosť pred vnútroštátnym právom majú všetky akty (normy) práva EÚ, bez ohľadu na ich právnu silu (Siman, Slašťan, 2012) a v prípade kolízie vnútroštátnej normy s normou úniového práva je to práve vnútroštátna norma, ktorá na konkrétny prípad nesmie byť aplikovaná (Apostolovska-Stepanoska, Ognjanoska, 2020). Existencia kolízie však sama osebe neznamená derogáciu vnútroštátnej normy. Niektorí autori v tejto súvislosti o prednosti práva EÚ hovoria ako o „priznaní najsilnejšieho možného účinku vo vzťahu k vnútroštátnemu právu.“ (Klamert, 2022, s. 85) M. Klamert zasa vo svojej argumentácii dokonca konštatuje, že účinnosť práva EÚ by neexistenciou zásady jeho prednosti

nebola poznačená (porovnaj Klamert, 2022). Napokon si dovoľujeme uviesť, že pojem *prednosť* (*nadradenosť*) úniového práva chápeme ako širší pojem, ktorý implikuje tak *priamy účinok* ako aj *nepriamy účinok* práva EÚ.

2. Pozitíva a negatíva inštitútu prednosti práva EÚ

Na tomto mieste pristúpime k analýze vybraných kladných a záporných aspektov prednosti úniového práva. Dovoľujeme si uviesť, že hoci sa pozitív a negatív skúmaného inštitútu dá uviesť hneď niekoľko, nepredstavujú taxatívny (uzavretý, úplný) výpočet a zároveň ide o značne subjektívnu kategóriu. Nakoľko každý adresát úniových noriem, orgán aplikácie práva EÚ (nielen vnútroštátny) či samotný členský štát vidí klady a zápory prednosti úniového práva odlišne, zrejme pri tejto problematike nemožno uvažovať o „jedinej správnej odpovedi“ odôvodňujúcej (ne)výhody tohto inštitútu.

2.1. Pozitíva prednosti práva EÚ

2.1.1. Jednotná aplikácia, efektívna implementácia (transpozícia) a priama aplikovateľnosť úniového práva

Prvú uvedenú výhodu popíšeme prostredníctvom aktov sekundárneho práva EÚ – *nariadení* (záväzných *erga omnes* vo všetkých svojich častiach, vo všetkých členských štátoch), ktorých právne zakotvenie v ZFEÚ je azda najbližšie k explicitnému vyjadreniu princípu prednosti a *smerníc*. Priama aplikovateľnosť nariadení – vyjadrená v Čl. 288 ods. 2 ZFEÚ – znamená, že každý členský štát (ako aj každá fyzická či právnická osoba) je povinný rešpektovať celý jeho obsah a konať v súlade s ním a možno sa naň priamo odvolávať. Zároveň, nakoľko je prostriedkom unifikácie práva, znamená aj povinnosť členského štátu neprijat' takú vnútroštátnu legislatívu, ktorá by mu odporovala (Apostolovska-Stepanoska, Ognjanoska, 2020. Zhodne aj Siman, Slašťan, 2012, s. 332). Takto vysvetlená aplikovateľnosť nariadenia teda znamená, že sa nevyžaduje v zásade *žiadna ďalšia aktivita členského štátu* (okrem vykonania nariadenia, ak je priamo v ňom obsiahnuté splnomocnenie) a dokonca sa zakazuje preberať text nariadenia do vnútroštátneho predpisu (recepčnej normy), nakoľko by sa „utajil“ pôvod predpisu a zhoršila by sa jednotnosť aplikácie práva Únie (Siman, Slašťan, 2012). Uvedené však neznamená úplnú pasivitu členského štátu, ale naopak povinnosť zabezpečiť bezproblémové aplikovanie nariadenia. Takúto bezprostrednosť aplikácie považujeme za výhodu. A keďže EÚ predstavuje z hľadiska stupňov integrácie politickú úniu, stanovovanie smerovania politik EÚ (nielen) prostredníctvom nariadení smeruje k väčšej jednotnosti presadzovania úniou proklamovaných a chránených hodnôt. Akúkoľvek politiku, ktorú tak EÚ usiluje presadiť prostredníctvom nariadenia, sú členské štáty povinné prijať za vlastnú. Na prvý pohľad to môže vyzeráť ako „kvázi-autoritatívne“ rozhodovanie EÚ, avšak treba mať na

pamäti, že akty EÚ tvoria jej legálne kreované inštitúcie disponujúce legitimitou. Zatiaľ čo nariadenia sa *implementujú* do právneho poriadku členského štátu, smernice (ďalší prameň sekundárneho práva slúžiaci na jeho harmonizáciu) vyžadujú *transpozíciu*. Za značné pozitívum považujeme to, že spôsob, akým k transpozícii dôjde (metóda transpozície), je ponechaný na vôli členského štátu (napr. legislatívna činnosť, odkaz na transponovanú smernicu, prijatie zásad na efektívnu aplikáciu smernice a pod.). EÚ tak necháva svojim členom istú mieru diskrečného oprávnenia či „voľnosti“. Smernicou stanovené požiadavky a normy, ako aj ňou reflektované hodnoty tak do vnútroštátneho práva môžu byť premietnuté za súčasného zachovania rozmanitosti vnútroštátnej úpravy (porovnaj Siman, Slašťan, 2012, s. 334), čo tiež predstavuje pozitívum.

2.1.2. Zvyšovanie štandardu ľudských práv a základných slobôd

K zvyšovaniu a rozširovaniu už existujúcich štandardov ľudských práv nedochádza výlučne v dôsledku vnútroštátnej normotvorby. V niektorých prípadoch, kedy by členský štát nepovažoval za potrebné (nevyhnutné) poskytnúť istú mieru právnej ochrany subjektom svojho práva, alebo by jednoducho nevedel nájsť vôľu zástupcov ľudu na legislatívnu činnosť, vstupuje do hry EÚ, ktorá prijíma právne akty, v dôsledku ktorých k zvýšeniu štandardu dôjde. Na ilustráciu uvedeného nám opäťovne poslúžia akty sekundárneho práva (nariadenia a smernice), ktoré vďaka svojim vlastnostiam (prednosť) a účinkom (priamy, nepriamy účinok) „nútia“ členské štáty napredovať v ľudsko-právnych otázkach. Ak totiž členský štát nechce „riskovať“ dôsledky zodpovednosti za prípadne spôsobenú škodu netransponovaním smernice či neumožnením aplikovania nariadenia, jednoduchšou cestou je preň prijatie opatrení, ktorými „vyhovie“ požiadavkám EÚ a zároveň zvýši mieru právnej ochrany občanov. Rozširovanie katalógu ľudských práv sa pritom deje najmä v tých oblastiach práva, v ktorých vystupujú tzv. slabšie subjekty (antidiskriminačné, spotrebiteľské či pracovné právo), avšak dochádza k nemu aj v novších právnych oblastiach (ochrana osobných údajov, právo informačných technológií či právo životného prostredia). *In concreto* uvedieme niektoré akty práva EÚ potvrdzujúce tvrdené skutočnosti. V oblasti *antidiskriminačného práva* ide napr. o Smernicu Rady 2000/43/ES, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (rasová smernica), Smernica Rady 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, v *pracovnom práve* napr. Rámcová smernica o BOZP, Nariadenie EP a Rady (EÚ) 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie, v *spotrebiteľskom práve* napr. Smernica EP a Rady (EÚ) 2006/114/ES o klamlivej a porovnávacej reklame, Nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 1169/2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom, Smernica EP a Rady 2011/83/EÚ

o právach spotrebiteľov, Smernica EP a Rady 2013/11/EÚ o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov, v oblasti *ochrany osobných údajov* napr. Nariadenie EP a Rady (EÚ) 2016/679 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov (všeobecné nariadenie o ochrane údajov), v *práve informačných technológií* napr. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/881 o agentúre ENISA (Akt o kybernetickej bezpečnosti) či Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2555 o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v Únii (smernica NIS2) v oblasti *životného prostredia* napr. Smernica EP a Rady 2008/99/ES o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva. Výpočet uvedených právnych aktov určite *nie je* úplný a predstavuje len nepatrnú časť európskej právnej úpravy, avšak ilustruje rôznorodosť oblastí normotvorby a snahu o čo najširšiu právnu ochranu občanov Únie, čo nepochybne predstavuje veľkú výhodu v kontexte prednosti práva EÚ.

2.1.3. Stabilita právneho poriadku Únie

Nakoľko právne normy (akty) práva EÚ predstavujú autonómny prameň práva, nemožno ich platnosť ani správnosť (príp. efektívnosť) posudzovať v kontexte vnútroštátnych noriem a právnych princípov či zásad. Skutočnosť, že primárne právo a aj akty sekundárneho práva (nariadenia a smernice) vyvolávajú vo vzťahu k členským štátom a jednotlivým fyzickým a právnickým osobám špecifické účinky, ktoré členské štáty jednoducho nemôžu poprieť ani zakázať (kvôli existencii mechanizmov zaručujúcich princíp prednosti práva Únie a jeho aplikáciu v *každom* členskom štáte), spôsobuje, že právny poriadok EÚ nevykazuje prvky lability. Taktiež, „monopol“ SD EÚ v otázke interpretácie únievého práva a nemožnosť (nedostatok právomoci) vnútroštátnych orgánov aplikácie práva (súdov/správnych orgánov) derogovať únievé predpisy v istom zmysle považujeme za výhodu princípu prednosti práva EÚ. Ak by sme totiž pripustili možnosť príslušných orgánov členských štátov posudzovať tak proces prijímania či obsah (alebo efektívnosť) predpisov Únie, priamo úmerne by sa tým znížila stabilita únievého právneho poriadku, nakoľko by s najväčšou pravdepodobnosťou závery týchto orgánov neboli ani prinajmenšom rovnaké a konzistentné.

2.1.4. Súdržnosť v zahraničnej politike EÚ

Tak, ako aj v predchádzajúcom texte, aj v nasledujúcich riadkoch si pomôžeme aktami sekundárneho práva, ktorých bezprostredná aplikovateľnosť vo všetkých členských štátoch spôsobuje – okrem iného – aj jednotnosť v otázkach zahraničnej politiky EÚ. V apríli roku 2011 bolo s poukazom na ustanovenie Čl. 215 ods. 2 ZFEÚ prijaté Nariadenie Rady (EÚ) č. 359/2011 o reštriktívnych opatreniach voči určitým osobám, subjektom a orgánom s ohľadom na situáciu v Iráne, ktorým sa stanovil zoznam fyzických a právnických osôb, voči ktorým smerovali

sankcie (zmrazenie účtov s finančnými prostriedkami, neprístupnenie hospodárskych zdrojov a i.), ktoré boli zodpovedné za závažné porušovanie a popieranie ľudských práv v Iráne. V marci roku 2023 bol prijatý vykonávací predpis, a to Vykonávacie nariadenie Rady (EÚ) č. 2023/645, ktorým sa zoznam sankcionovaných subjektov doplnil a rozšíril. Dovoľujeme si tvrdiť, že nebyť týchto nariadení a hlavne ich účinkov, ktoré vyvolávajú, reakcia Únie (resp. jednotlivých členských štátov, ktoré by si možno ingerenciu neželali) na dianie v Iráne by vôbec nemusela byť efektívna a sankcionované osoby by nemuseli byť za svoje konanie postihnuté. Preto v tomto smere opätovne vyzdvihujeme význam prednosti práva EÚ v kontexte nariadení.

2.1.5. Posilnenie spolupráce členských štátov

V neposlednom rade si k výhodám prednosti práva EÚ dovoľujeme zaradiť aj posilňovanie spolupráce členských štátov. S poukazom na (ne)legislatívne akty Únie možno usúdiť, že ak má mať výsledný prameň sekundárneho práva priamy aj nepriamy účinok a ak ho musí aplikovať každý členský štát, je vecou cti a prestíže členských štátov prijať také predpisy, ktoré budú nielen kvalitné, ale s ktorými sa (minimálne väčšina) členských štátov bude ochotná stotožniť. Viac účastníkov z radov zástupcov členských štátov v procese prijímania predpisu totiž znamená väčšiu legitimitu finálneho aktu a tým aj jeho jednoduchšiu aplikáciu v praxi.

2.2. Nevýhody spájané s princípom prednosti práva EÚ

2.2.1. Neúmerná záťaž pre sudcov vnútroštátnych súdov

Ako výstižne píše Hamul'ák a Kerikmäe, právo EÚ pôsobí v členských štátoch tak priamo ako aj nepriamo (Hamul'ák, Kerikmäe, 2016. Obdobne v otázke nepriameho pôsobenia práva EÚ aj Varga, 2021). *Nepriamy účinok* ako imanentná súčasť prednosti práva EÚ znamená požiadavku eurokonformného výkladu, t. j. povinnosti súdu (správneho orgánu) vykladať vnútroštátne právo v súlade s právom EÚ a v prípade nemožnosti takéhoto výkladu priamo aplikovať úniuvú normu (Siman, Slašťan, 2012). Práca sudcu je nepochybne náročná aj bez vyžadovania znalosti európskeho práva. Znalosť a orientácia vo vnútroštátnej legislatíve a judikatúre je navyše kvôli fenoménu legislatívnej smršte sťažená. Do toho sa ešte pridáva povinnosť rešpektovať európske akty, ktorých počet tiež nie je nízky. Stále však platí zásada *iura novit curia* a zákaz odopretia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), takže aj ak je orientácia v predpisoch (tak európskych ako aj „domácich“) a ich samotná aplikácia akokoľvek zložitá a nejasná, sudca musí nájsť riešenie. Neľahčuje mu to pritom ani veľký počet prejednávanych prípadov, ktoré musí vyriešiť. V tomto smere je preto prednosť práva EÚ pre orgány aplikácie práva viac-menej nevýhodou, a to aj napriek skutočnosti, že častokrát poskytuje vyšší štandard ochrany ľudských práv, no veľakrát býva nejasná, čo sťažuje jej aplikáciu. O to viac,

v niektorých prípadoch sa sudca musí vysporiadať tak s nejasnosťou (príp. neexistenciou) vnútroštátnej normy, ale aj s komplexnosťou európskej legislatívy. Niekedy musí konanie dokonca prerušiť z dôvodu, že sa pri aplikácii európskeho práva potrebuje obrátiť na SD EÚ. Uvedené je tak spôsobilé značne predĺžiť (a pre účastníkov konania predražiť) celé súdne konanie. Aj slovenský zákonodarca pamätal na povinnosť sudcov mať znalosť práva (nielen vnútroštátneho), keď v zákone č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediaciach ustanovil (§ 30 ods. 7) povinnosť prehlbovať si odborné znalosti a využívať dostupné možnosti vzdelávania (túto však vyvažuje napr. právo na bezplatný prístup k materiálom - § 35 cit. zákona). Doktrína pritom konštatuje, že sudcovia vnútroštátnych súdov by mali disponovať znalosťou práva EÚ a byť vzdelávaní ako „európski sudcovia“ (Apostolovska-Stepanoska, Ognjanoska, 2020). Z uvedených dôvodov je tak prednosť práva EÚ v kontexte jej aplikácie pred vnútroštátnymi orgánmi jedným z negatív, ktoré v istom zmysle dokážu aplikáciu práva značne skomplikovať. Ďalšou nevýhodou, ktorú v tomto bode možno spomenúť, je aj *existencia veľkého množstva komplikovaných a siahodlhých úniových predpisov*. Sťažuje sa tak nielen orientácia v nich (pre sudcov), ale aj vytvorenie tzv. legitímnych očakávaní (pre občanov Únie, ktorí sa mnohokrát v európskej normotvorbe nevedia zorientovať, a tak sa na ňu nemôžu ani odvolávať).

2.2.2. Existencia „večných“ sporov v otázke prednosti práva EÚ pred ústavami (ústavnými normami) členských štátov

Už od čias, kedy bol koncept prednosti práva EÚ predstavený v rozsudkoch SD EÚ, predstavoval obavu zo straty suverenity pre členské štáty. V rozsudku *Costa p. E.N.E.L.* SD EÚ uviedol, že „*vytvorením Spoločenstva (...) členské štáty obmedzili, hoci len vo vymedzených oblastiach svojej suverénnej práva (...)*.“ (Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-6/64, 1964), čo bolo zrejme jedným z dôvodov obáv. Hoci vstupom do štruktúr EÚ štát nestráca (neobmedzuje) svoju suverenitu (nakoľko je nedeliteľná), ale obmedzuje len výkon svojich práv(omocí) (Cibulka a kol., 2017), viaceré členské štáty majú odlišnú predstavu a neustále sa v otázkach prednosti práva EÚ pred národnou legislatívou sporia. V tomto smere možno vnímať prednosť ako veľkú nevýhodu, nakoľko (napriek tomu, že judikatúra SD EÚ je úplne jasná) jej komplexnosť a všetky jej aspekty sú dodnes pre členské štáty chápané odlišne, čo následne vedie k rôznej (ne)aplikácii úniového práva. G. Halmai uvádza, že „*ústavné súdy členských štátov si dokonca vytvorili špecifické mechanizmy na odmietnutie doktríny prednosti práva Únie.*“ (Halmai, 2018, s. 3). Uvedené ilustrujeme na viacerých príkladoch. V podmienkach SR je problematika prednosti riešená v Čl. 7 ods. 2 Ústavy, ktorého znenie v časti „*prednosť pred zákonmi*“ v zásade znamená aj prednosť pred ústavnými normami a nespôsobuje výrazné aplikačné problémy (porovnaj Siman, Slašťan, 2012, s. 394 alebo Cibulka a kol., 2017, s. 33).

Slovenský ústavný súd uznal princíp prednosti práva EÚ v náleze sp. zn. PL. ÚS 3/09 z 26. januára 2011 (časť 3.4). Okrem toho, textácia „*preniesť výkon časti práv*“ neznamena prenos právomocí samotných (Giba a kol., 2019). Naopak prístup nemeckých súdov bol spočiatku v otázkach prednosti práva EÚ odmietavý, ústavný súd dokonca prednosť podmieňoval zachovávaním základných práv obsiahnutých v Základnom zákone (Siman, Slašťan, 2012). Skúmania zlučiteľnosti práva EÚ a nemeckého práva sa napokon vzdal, no princíp prednosti uznal iba podmiennečne (Siman, Slašťan, 2012 a tam cit. judikatúra, porovnaj Halmai, 2018). Ústavný súd ČR napriek tzv. euronovele českej ústavy (Čl. 10a) odmietol uznať doktrínu absolútnej prednosti práva EÚ (nález PL. ÚS 66/04 z 3. mája 2006), v inom rozhodnutí (PL. ÚS 50/04 z 8. marca 2006) zasa konštatoval, že „*nie je kompetentný na to, aby posudzoval otázky platnosti noriem komunitárneho práva.*“, ako aj to, že „*komunitárne právo prežaruje do ústavného poriadku ČR*“ a taktiež, že „*sa nemôže odkloniť od judikatúry ESD.*“ Napokon, v uznesení sp. zn. PL. ÚS 12/08 z 2. decembra 2008 český ústavný súd uviedol, že „*vo svojich rozhodnutiach judikatúru SD EÚ výslovne aproboval*“ a ak nastane rozpor vnútroštátnej normy s normou práva EÚ, prednostne sa má aplikovať európska norma, avšak otázku nesúlady si má navrhovateľ vyriešiť sám, v súčinnosti s ústavným súdom. Maďarský ústavný súd si zasa rezervoval možnosť nepostupovať v súlade s právom EÚ s poukazom na suverenitu členského štátu a historickú ústavu (Halmai, 2018). Najvyšší súd Dánska dokonca nerešpektoval usmernenia SD EÚ a stanovil nové podmienky pre aplikovateľnosť judikatúry SD EÚ (Halmai, 2018). Všetky uvedené príklady dokazujú komplexnosť a zložitosť inštitútu prednosti práva EÚ. Práve to, že právo EÚ má mať prednosť pred *akoukoľvek* vnútroštátnou právnou normou mnohé štáty dodnes považujú za problematický aspekt. Práve neexistencia výslovného pozitívno-právneho základu princípu prednosti (a „len“ existencia komplikovanej judikatúry SD EÚ) veľakrát sťažuje aplikáciu úniového práva v členských štátoch, čo je značná nevýhoda.

3. Konklúzie

V práci sme sa venovali výhodám a nevýhodám inštitútu prednosti práva EÚ. Za najvýznamnejšie pozitíva považujeme viackrát zdôrazňovanú priamu uplatniteľnosť a aplikovateľnosť aktov sekundárneho práva a rozširovanie štandardu ľudských práv prostredníctvom nej, ako aj vnútornú súdržnosť Únie a jej stabilitu v zahraničnej politike. Najväčšie negatíva zasa vnímame v otázke záťaže vnútroštátnych orgánov aplikácie práva pri orientácii a aplikácii európskej legislatívy. Na príkladoch SR, ČR, Nemecka, Maďarska a Dánska sme ilustrovali aj výhrady členských štátov k skúmanému inštitútu, čím sme doplnili argumenty nevýhod prednosti práva EÚ o komparatívny kontext.

Zoznam použitej literatúry:

1. Knižné publikácie:

- CIBULKA, E. a kol. *Štátoveda*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. r. o., 2017, 360 s.
- GIBA, M. a kol. *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. r. o., 2019, 484 s.
- SIMAN, M., SLAŠŤAN M.: *Právo Európskej Únie, inštitucionálny systém a právny poriadok Únie s judikatúrou*. 1. vydanie. Bratislava: EUROIURUS, 2012. 1232 s.

2. Odborné články:

- APOSTOLOVSKA-STAPANOSKA, M., OGNJANOSKA, L. *The Doctrine of Supremacy of European Union Law: Foundations, Scope and Future Perspectives* [online]. 2020, s. 21 – 38. [Cit. 28-08-2024] Dostupné online: <https://rlr.iup.rs/wp-content/uploads/2020/12/02-Apostoloska-Ognjanoska.pdf>
- HALMAI, G. *Absolute Primacy of EU Law vs. Pluralism: the Role of Courts Concluding Remarks* [online]. In: Italian Journal of Public Law, Issue 2, No. 2, 2018, 7 s. [Cit. 28-08-2024] Dostupné online: https://me.eui.eu/wp-content/uploads/sites/385/2018/05/IJPL_Special_Issue_Concluding_remarks_Halmaj_final.pdf
- HAMUĽÁK, O., KERIKMÄE, T. *Indirect Effect of EU Law under Constitutional Scrutiny – the Overview of Approach of Czech Constitutional Court*. In: International and Comparative Law Review, 2016, vol. 16, no. 1, s. 69 – 82. [online]. [Cit. 28-08-2024] Dostupné online: <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.1515/iclr-2016-0005>
- KLAMERT, M. *Supremacy, the Uniformity of EU Law, and the Principle of Equality* [online]. In: Austrian Law Journal, ročník 2022, s. 82 – 92. [Cit. 28-08-2024] Dostupné online: <https://alj.uni-graz.at/index.php/alj/article/view/282/242>
- VARGA, P. *Nepriamy účinok práva Európskej únie v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie*. [online]. In: Societas et Iurisprudentia, 2021, ročník IX. číslo 1, s. 69 – 90. [Cit. 28-08-2024] Dostupné online: <https://sei.iuridica.truni.sk/archive/2021/01/SEI-2021-01-Studies-Varga-Peter.pdf>

3. Právne predpisy:

- Ústava Českej republiky č. 1/1993 Sb.
- Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.
- Zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zmluva o fungovaní Európskej únie

4. Súdne rozhodnutia:

- Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 50/04 (cukerné kvóty II) z 8. marca 2006
- Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 66/04 (evropský zatýkací rozkaz) z 3. mája 2006
- Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 3/09 z 26. januára 2011
- Rozsudok Súdneho dvora C-26/62 vo veci Van Gend en Loos z 5. februára 1963, ECLI:EU:C:1963:1

- Rozsudok Súdneho dvora C-6/64 vo veci Costa proti E.N.E.L. z 15. júla 1964, ECLI:EU:C:1964:66
- Rozsudok Súdneho dvora C-11/70 vo veci Internationale Handelsgesellschaft z 11. decembra 1970, ECLI:EU:C:1970:114
- Rozsudok Súdneho dvora C-106/77 vo veci Simmenthal II z 9. marca 1978, ECLI:EU:C:1978:49
- Uznesenie Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 12/08 z 2. decembra 2008